

К. О. Закоморна

**ПОСІБНИК
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ
З ДЕРЖАВНОГО
(КОНСТИТУЦІЙНОГО) ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Харків
«Право»
2021

Закоморна К. О.

3-19 Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн / К. О. Закоморна. Харків : Право, 2021. – 270 с.

ISBN 978-966-998-218-6

Посібник складено відповідно до навчальної програми з державного (конституційного) права зарубіжних країн. До нього увійшли питання до іспиту та відповіді на них.

Посібник призначений для студентів юридичних вишів усіх форм навчання.

УДК 342(4/9)(07)

ISBN 978-966-998-218-6

© Закоморна К. О., 2021
© Видавництво «Право», оформлення, 2021

Зміст

Вступ	7
1. Конституційне регулювання функціонування політичної системи суспільства в зарубіжних країнах	8
2. Конституційно-правові засади взаємодії державних та недержавних інститутів в зарубіжних країнах	10
3. Конституційно-правове регулювання лобізму в зарубіжних країнах	14
4. Різноманітність форм сучасної держави та їх загальна характеристика.....	17
5. Конституційні принципи взаємодії вищих органів державної влади в сучасних республіках	18
6. Конституційні принципи взаємодії вищих органів державної влади в сучасних монархіях	20
7. Конституційне закріплення різновидів принципу «унітаризму» в зарубіжних країнах	22
8. Конституційне регулювання взаємовідносин федеральних органів влади та суб'єктів федерації в сучасних федераціях	23
9. Конституційно-правові засади децентралізації публічної влади у зарубіжних країнах	25
10. Персональна, корпоративна та національно-територіальна автономії в зарубіжних країнах	28
11. Політична регіоналізація: передумови виникнення та особливості функціонування в зарубіжних країнах	31
12. Вплив політичних режимів на порядок організації та діяльності органів державної влади	36
13. Конституційно-правове регулювання референдуму, плебісциту і народної законодавчої ініціативи в зарубіжних країнах	37
14. Конституційні принципи економічних відносин	39
15. Конституційно-правові основи соціальної сфери	41
16. Конституційно-правові основи духовно-культурної сфери	41
17. Становлення конституційних прав і свобод в зарубіжних країнах	42
18. Конституційні моделі регламентації статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах.....	44
19. Особливості регулювання прав людини в діючих конституціях XVIII–XIX ст., нових і новітніх Основних Законах	48

20. Конституційно-правові засоби забезпечення прав і свобод людини і громадянина	53
21. Процедури habeas corpus, процедура habeas data, mandato de injuncao як конституційні гарантії реалізації основних прав людини	55
22. Конституційно-правові принципи організації та проведення виборів в зарубіжних країнах	56
23. Конституційно-правові засади визначення результатів голосування в зарубіжних країнах	60
24. Конституційно-правові засади парламенту і парламентаризму	65
25. Конституційне закріплення основ організації та діяльності парламенту в зарубіжних країнах	66
26. Конституційно-правовий статус парламенту	68
27. Глава держави як конституційно-правовий інститут	71
28. Конституційне регулювання системи наслідування престолу в зарубіжних країнах	73
29. Конституційно-правові основи організації та діяльності уряду в зарубіжних країнах	75
30. Конституційний контроль в зарубіжних країнах	78
31. Місьцеве управління у зарубіжних країнах	80
32. Конституція США 1787 р. Поправки	82
33. Конституційно-правовий статус особи в США. Білль про права	85
34. Конгрес США	87
35. Президент США	89
36. Верховний Суд США	93
37. Конституційні принципи американського федералізму і місцевих органів влади США	97
38. Конституція Канади	101
39. Конституційно-правовий статус особи в Канаді	103
40. Парламент Канади	106
41. Кабінет Канади	109
42. Верховний Суд Канади	110
43. Конституційні принципи канадського федералізму і місцевих органів влади в Канаді	112
44. Конституція Бразилії 1988 р.	115
45. Конституційно-правовий статус особи в Бразилії	117
46. Національний конгрес Бразилії	119
47. Президент Бразилії	121
48. Федеральний Верховний Суд Бразилії	123

49. Конституційні принципи бразильського федералізму і місцевих органів влади в Бразилії.....	125
50. Конституція Сполучного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	127
51. Конституційно-правовий статус особи у Великій Британії	129
52. Монарх Сполучного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.....	132
53. Парламент Сполучного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	134
54. Уряд Великої Британії	136
55. Верховний Суд Сполучного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	137
56. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів і місцевих органів влади в Сполучному Королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.....	138
57. Конституція Французької Республіки 1958 р.	142
58. Конституційно-правовий статус особи у Франції	145
59. Президент Республіки у Франції.....	147
60. Уряд Французької Республіки	149
61. Парламент Французької Республіки	150
62. Конституційна рада Французької Республіки	152
63. Конституційно-правовий статус органів влади територіальних колективів і місцевих органів влади у Франції	154
64. Основний закон ФРН 1949 р.	156
65. Конституційно-правовий статус особи у ФРН	157
66. Бундестаг і Бундесрат Німеччини	160
67. Федеральний президент Німеччини	163
68. Федеральний уряд Німеччини	164
69. Федеральний конституційний суд Німеччини	165
70. Конституційні принципи федералізму та статус місцевих органів влади у ФРН	166
71. Конституція Італійської Республіки 1947 р.	168
72. Конституційно-правовий статус особи в Італії	171
73. Парламент Італійської Республіки	173
74. Президент Італійської Республіки.....	175
75. Рада міністрів Італійської Республіки	176
76. Конституційний суд Італійської Республіки	177
77. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів і місцевих органів влади в Італії.....	178

78.	Конституція Республіки Польща 1997 р.	181
79.	Конституційно-правовий статус особи в Польщі	183
80.	Парламент Республіки Польща	184
81.	Президент Республіки Польща	187
82.	Рада Міністрів Республіки Польща	189
83.	Конституційний Трибунал Республіки Польща	190
84.	Конституція Республіки Болгарія 1991 р.	191
85.	Конституційно-правовий статус особи в Болгарії	194
86.	Народні збори Республіки Болгарія	195
87.	Президент Республіки Болгарія	198
88.	Міністерська рада Республіки Болгарія (Рада Міністрів)	201
89.	Конституційний суд Республіки Болгарія	202
90.	Конституція Японії 1947 р.	203
91.	Конституційно-правовий статус особи в Японії	205
92.	Імператор Японії	206
93.	Парламент Японії	207
94.	Кабінет Японії	210
95.	Верховний Суд Японії	212
96.	Конституція КНР 1982 р.	213
97.	Конституційно-правовий статус особи в КНР	216
98.	Всекитайські збори народних представників і Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.	219
99.	Голова КНР	221
100.	Конституційні засади національно-територіальної автономії в КНР і місцеві органи влади в КНР.	222
101.	Конституція Ізраїлю	225
102.	Конституційно-правовий статус особи в Ізраїлі	226
103.	Вищі органи влади Ізраїлю	228
104.	Конституція Об'єднаних Арабських Еміратів	231
105.	Конституційно-правовий статус особи в ОАЕ	233
106.	Вищі органи влади ОАЕ	234
	Схеми	236

===== Вступ

Навчальна дисципліна «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» входить до ядра освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти і спрямована на формування фахових компетентностей за спеціалізаціями в рамках узагальненого об'єкта юридичної практики. Її вивчення сприяє набуттю майбутніми фахівцями знання конституційного законодавства держав-членів ЄС, країн американського континенту й Азії, проблем та практики його застосування, дисципліна належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. Ціль навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» полягає в формуванні предметних компетентностей у сфері конституційно-правового регулювання політичних, економічних, соціальних і духовно-культурних відносин в країнах американського континенту, Європи й Азії та гармонізації конституційного законодавства зарубіжних країн відповідно до міжнародних і регіональних (Європейського Союзу та Ради Європи) стандартів. Її вивчення сприяє набуттю майбутніми фахівцями теоретичних і прикладних знань про особливості конституційних моделей регламентації прав і свобод особи, конституційних засад інститутів безпосередньої і представницької демократії та організації та діяльності органів публічної влади країн американського континенту, Європи й Азії.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: – сформулювати самостійний і критичний погляд на розвиток конституційного права у різних регіонах світу; – набути вмінь та компетенцій щодо основних методологічних засад розуміння актуальних проблем конституційного будівництва в державах-членах ЄС, країнах американського континенту й Азії; – відпрацювати навички практичного застосування методів компаративного й формально-догматичного аналізу конституційного законодавства; – поглибити і систематизувати доктринальні знання та використати сучасні наукові результати щодо питань державотворення, отримані у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях.

1. Конституційне регулювання функціонування політичної системи суспільства в зарубіжних країнах

Сукупність відносин, пов'язаних із здійсненням політичної влади у суспільстві, утворюють політичну систему. Політичні відносини, як і економічні, соціальні і духовно-культурні, є складовими елементами суспільного ладу. Суспільний лад представляє собою організацію суспільства, зумовлену певним рівнем виробництва, розподілу, обміну матеріальних благ, особливостями свідомості, традицій населення. У кожному суспільстві формуються ідеали, які відображають світогляд народу та визначають зміст національної системи права. Проголошення в конституціях суспільних ідеалів набуває форми цінностей, через які виражається відношення до матеріальних і нематеріальних об'єктів реальної дійсності (суверенітет, принципи правової держави, права людини тощо). Система цінностей, що забезпечується нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Основного закону, утворює засади конституційного ладу. Конституційний лад – це порядок, за яким права і свободи людини гарантуються, а держава діє відповідно до конституції. За своїм змістом конституційний лад постає як системне політико-правове явище, складовими елементами якого є державний і суспільний лад. До основ державного ладу належать вихідні принципи організації і діяльності держави та її інститутів.

Сутність політичної системи розкривається в її інституціональному, функціональному, ідеологічному та нормативному проявах. Політична система в інституціональному аспекті представляє собою сукупність соціальних інститутів, які з метою реалізації своїх інтересів беруть участь у здійсненні політичної влади. Між соціальними інститутами політичної системи виникають політичні відносини, які утворюють політичний процес. Конституційно-правове регулювання становища інститутів політичної системи та політичного процесу засновує механізм здійснення політичної влади, який визначає функціональну спрямованість політичної системи (політичний режим). Функціонування інститутів політичної системи відбувається на основі системи ідей, уявлень, які розкривають ідеологічний компонент по-

літичної системи. У демократичних країнах основна ціль політичного процесу полягає в задоволенні певної суспільної потреби. Способом досягнення цієї мети є приведення політичних відносин у систему через їх конституційно-правове оформлення – конституціоналізацію та інституціоналізацію. Сукупність конституційно-правових норм, які регулюються політичні відносини, розкривають нормативне значенні політичної системи.

У демократичних країнах принцип влади народу (народного суверенітету) є відправним конституційним принципом політичної системи. Народ здійснює владу в формах безпосередньої (вибори, референдум, народна законодавча ініціатива тощо) та представницької демократії (репрезентація інтересів народу його делегатами). Окрім цієї засади політичної системи конституції демократичних країн проголошують наступні принципи політичної системи: політичного, партійного й ідеологічного плюралізму; гарантування прав людини; верховенства права; розподілу влад; заборони цензури тощо.

Безпосередньо термін «політична система» був запроваджений в конституційну практику Основними законами соціалістичних країн (Конституції НРБ 1971 р., Куби 1976 р., СРСР 1977 р. й ін.). На сучасному етапі характер політичної системи соціалістичних країн виражається в наступних конституційних положеннях про: – природу державної влади (диктатура пролетаріату, революційно-демократична диктатура народу, влада патріотичного блоку); – однопартійну систему (керівна роль комуністичної партії); – роль масових громадських організацій як форми участі народу у вирішенні державних завдань; – демократичний централізм як основний метод організації та діяльності державного апарату, правлячої партії та громадських організацій; – панування принципу «соціалістичної» (революційно-демократичної) законності, заснованої на марксистсько-ленінській ідеології.

Наприклад, основоположним принципом організації та діяльності органів влади в КНР є принцип демократичного централізму (ст. 3 Конституції КНР). Зокрема, згідно зі ст. 3 Закону КНР «Про регіональну національну автономію» автономні органи (агентства), створені на території національної автономії, виконують функції органів державної влади та керуються принципом демократичного

централізму. Сутність конституційного принципу демократичного централізму полягає в наступному: – Всекитайські збори народних представників і місцеві збори народних представників різних ступенів обираються демократичним шляхом, відповідальні перед народом і знаходяться під його контролем; – усі державні адміністративні органи, судові органи і органи прокуратури формуються зборами народних представників, відповідальні перед ними і їм підконтрольні; – розмежування повноважень центральних і місцевих державних органів проводиться за принципом всебічного розвитку ініціативи і активності на місцях при єдиному керівництві центру. На сучасному етапі задля зміцнення легітимності принципу демократичного централізму китайські науковці пропонують розширити форми участі народу в управлінні державними справами та перейти від вузького розуміння соціалістичної законності – «правило, яке встановлено законом» до широкого – «верховенство права».

===== 2. Конституційно-правові засади взаємодії державних та недержавних інститутів в зарубіжних країнах

Вияв своєї суті політична система демократичних країн знаходить в організації й діяльності органів державної влади на основі принципів правової держави та функціонуванні широкого спектру недержавних інститутів (політичних партій, професійних спілок, союзів підприємців і роботодавців, лобістських організацій, засобів масової інформації, церкви тощо). Закріплення в конституціях принципів функціонування недержавних інституцій, які зумовлюють їх незалежне від держави становище, дозволяє сформувати громадянське суспільство. Громадянське суспільство – це таке суспільство, для якого характерно: – наявність розгалуженої системи недержавних інституцій; – визнання їх з боку держави та гарантування діяльності; – право недержавних інституцій контролювати діяльність держави; – високий рівень самоорганізації членів соціуму. Через громадянське суспільство виражаються приватні інтереси і потреби, тоді як держава реалізує суспільні (загальнолюдські) інтереси.

Конституції зарубіжних країн (Конституції Республіки Болгарія (ст. 11), Італійської Республіки (ст. 18, ст. XII «Перехідних і прикінцевих постанов»), Японії (ст. 21), Республіки Бразилія (ст. 17), Республіки Казахстан (ст. 5) й ін.) встановлюють наступні засади функціонування політичних партій: 1) партійна багатоманітність; 2) право громадян об'єднуватися в громадські організації з метою захисту політичних інтересів; 3) визнання провідної ролі політичних партій в формуванні та виявленні волі народу і функціонуванні демократичного ладу; 4) вільність утворення й діяльності політичних партій; 5) рівність політичних партій перед законом; 6) заборона діяльності таємних об'єднань; 7) заборона політичних партій, діяльності яких спрямована на повалення існуючого ладу, розпалення релігійної ворожнечі тощо; 8) заборона фінансування політичних партій іноземними державами та міжнародними організаціями.

Основи діяльності профспілок і підприємницьких організацій визначені в конституціях зарубіжних країн (Конституції ФРН (ст. 9), Греції (ст. 23), Туреччини (ст. 51), Японії (ст. 21, 28), Італії (ст. 18, 39), Польщі (ст. 12), Іспанії (ст. 7), Преамбула Конституції Франції 1946 р.) наступним чином: 1) плюралізм функціонування неpolітичних об'єднань; 2) право громадян вільно, без особливого дозволу, об'єднуватися в громадські організації з метою захисту соціально-економічних інтересів і вільно виходити з їх лав; 3) визнання важливого значення професійних і підприємницьких союзів в охороні та покращенні умов праці, розвитку соціально-економічних прав і свобод, відпрацюванні соціальної й тарифної політики тощо; 4) зобов'язання держави вжити заходи щодо забезпечення повної реалізації прав профспілок; 5) право роботодавців і підприємців представляти свої інтереси через лобістські організації.

Конституційна регламентація функціонування засобів масової інформації покликана: 1) забезпечити людині повну реалізацію її права на свободу думки, слова і друку; 2) гарантувати суспільству охорону від зловживань ЗМІ, які є потужною зброєю впливу на свідомість людей. Вже у перших конституціях владі заборонялося видавати акти, які обмежують свободу слова і друку (ст. 11 Декларації прав людини та громадянина 1789 р., Поправка I Конституції США). У Швеції Постановою Короля «Про свободу писемності та преси (1766 р.) свобода

слова і друку визнавалася великою перевагою, яка сприяє розвитку та поширенню науки і корисних ремесел, та є кращим засобом поліпшення моралі та пропаганди принципу верховенства права. Із чотирьох актів, які складають сучасну Конституцію Швеції, два – присвячені свободі слова (висловлювань) і свободі преси (Акт про свободу преси (1974 р.) та Основний Закон про свободу висловлювань (1991 р.)). Ці акти встановлюють право кожного шведського громадянина в його відносинах з суспільством гласно висловлювати свої думки і почуття в друкованому вигляді, через радіо та телебачення, за допомогою інших подібних засобів передачі, а також оприлюднювати офіційні документи та розповсюджувати відомості з будь-якої теми в звукозапису та в інших формах.

Конституції демократичних країн містить наступні засади функціонування ЗМІ (Конституції Греції (ст. 14), Румунії (ст. 30), Італійської Республіки (ст. 21), Парагваю (ст. 26–31), Іспанії (ст. 20), Литви (ст. 44): 1) плюралізм ЗМІ; 2) заборона закривати або призупиняти діяльність засобів масової інформації; 3) свобода журналістської діяльності та захист конфіденційності джерел інформації журналістів; 4) відповідальність ЗМІ за розповсюдження неправдивої інформації, відомостей, які мають характер образи, наклепу, розпалюють міжнаціональну, релігійну ворожнечу, підбурюють до повалення існуючого ладу та порушення територіальної цілісності держави; 5) заборона монополізації ЗМІ.

Важливим інститутом політичної системи є церква. У залежності від міру впливу церкви на політичний процес виділяють теократичну, клерикальну, світську й атеїстичну держави. Теократична держава (від гр. *theos* – бог, *kratos* – влада) – особлива форма організації державної влади, при якій влада повністю належить церковній ієрархії. Прикладом теократичної держави є Ватикан. Відповідно до Основного Закону Держави-міста Ватикан 2001 р. система влади заснована на таких принципах: 1) пріоритет релігійного начала в організації влади; 2) єдність влади й її уособлення верховним понтифіком (Папою Римським); 3) виборність глави держави (конклавом – колегією кардиналів) та безстроковість посади.

Клерикальна (лат. *clericalis* – «церковний») держава вирізняється домінуючим становищем релігії і духовенства, їх політичними, пра-

вовими, економічними та соціальними привілеями. У конституція клерикальних держав певна релігія отримує статус офіційної (державної) ідеології, а відповідна їй релігійна організація (церква, духовне управління) бере участь у вирішенні державних питань. Релігія є обов'язковим елементом державної системи освіти і виховання, користується виключним пріоритетом і підтримкою держави, утримується за її рахунок. Наприклад, в мусульманських країнах іслам проголошено офіційною релігією, а мусульманське право – джерелом всієї системи права (Конституції Ісламської республіки Афганістан (ст. 2 «Релігія», ст. 3 «Закон і релігія»), Йорданського Хашимітського Королівства (ст. 14), Катару (ст. 35)).

Світську державу характеризують наступні принципи взаємин держави й церкви: 1) релігійного плюралізму; 2) рівноправності усіх церков і конфесій у суспільстві; 3) взаємної незалежності держави і церкви, поваги до автономії віросповідних союзів, а також взаємодії їх за для суспільного та індивідуального блага; 4) свобода совісті. Наприклад, Конституції Македонії (ст. 19), Естонії (ст. 40), Республіки Філіппін (ст. 6), Японії (ст. 19, 20).

Разом з тим, в Основних законах деяких світських держав визначено важливу роль традиційної церкви у розвитку основ державності. У Конституції Грузії 1995 р. (ст. 9) проголошено, що Держава визнає виняткову роль Грузинської Апостольської Автокефальної Православної церкви в історії Грузії та її незалежність від держави і разом з тим гарантує повну свободу релігійних переконань і віросповідання, незалежність церкви від держави. Про світський характер, традиційну релігію (східно-православне віросповідання) і свободу совісті говорять і статті 13 і 37 Конституції Республіки Болгарії 1991 р. та статті 25 і 53 Конституція Республіки Польща 1997 р.

У конституційній історії соціалістичних держав є приклади визнання державою атеїзму (Конституція Народної Соціалістичної Республіки Албанії 1976 р. ст. 37 – «Держава не визнає жодної релігії й підтримує і розвиває атеїстичну пропаганду, щоб укоренити в людях матеріалістичний науковий світогляд»). Разом з тим, в переважній більшості соціалістичних країн свобода совісті формально гарантувалася в Основних законах (Конституція СРСР 1977 р. (ст. 52), Основний Закон НДР 1971 р. (ст. 53), Конституція Югославії 1974 р.

(ст. 174) і др.). Водночас в соціалістичних країнах пропагувалися такі засади виховання та освіти, як: ґрунтування на досягненнях сучасної науки і, зокрема, марксизму; обов'язок батьків і суспільства виховувати молодь у дусі комунізму тощо.

Наприклад, діюча Конституція КНР 1982 р. (ст. 24) закріплює державне виховання громадян у дусі патріотизму, колективізму, інтернаціоналізму, комунізму і діалектичного та історичного матеріалізму, боротьби з капіталістичним, феодальні і іншими декадентськими ідеями. У той же час, ст. 36 Конституції КНР встановлює, що громадяни КНР користуються свободою віросповідання. Жодні державні органи, громадські організації та окремі особи не можуть примусити громадян сповідувати або не сповідувати будь-яку релігію, не можуть дискримінувати громадян на підставі відношення до релігії. Держава захищає нормальну релігійну діяльність. Ніхто не може використовувати релігію для участі в заходах, які порушують громадський порядок, погіршують здоров'я громадян або втручаються в освітню державну систему. Релігійні організації та релігійні справи не підлягають будь-якому іноземному управлінню. На сучасному етапі буддизм залишається найпопулярнішою релігією в Китаї з моменту його появи в Китаї в I столітті н. е. Іншою популярною релігійною групою є даосизм (вчення про дао або «шлях речей»), китайське традиційне вчення, що включає елементи релігії та філософії. Конфуціанство популярно серед освічених людей. У Китаї налічується більше 18 мільйонів мусульман, відкриті приблизно 30 тисяч мечетей. Біля 7% населення Китаю є християнами

3. Конституційно-правове регулювання лобізму в зарубіжних країнах

Лобізм (від англ. lobby кулуари, коридори, в яких депутати парламенту неформально спілкуються) – це інститут політичної системи, що представляє собою механізм впливу приватних і громадських організацій на процес прийняття рішень органами державної влади. Сам термін «лобізм» виник у США у першій половині XIX ст. і застосовувався до агентів корпорацій, які так би мовити «ловили»

у коридорах людей, що приймали рішення, та умовляли їх діяти в інтересах даної компанії. Правовою основою діяльності лобістів стала Поправка I Конституції США, яка гарантувала право громадян звертатися із клопотаннями до уряду. На сучасному етапі у розвинених країнах забороняється функціонування так званого «тіньового лобізму». У зв'язку з цим у зарубіжних державах виділяють дві форми інституціоналізації лобізму – американська й європейська.

Перша модель передбачає прийняття відповідних законів, які виводять лобістів із тіні. У США подібні закони прийняті як на федеральному рівні, так і в суб'єктах федерації. Зокрема, на федеральному рівні функціонування лобістів регламентується Актом про реєстрацію іноземних агентів (1938 р.), Актом про федеральне регулювання лобіювання (1946 р.), Актом про розкриття лобістської діяльності (1995 р.), Актом про прозорість іноземної лобістської діяльності (2005 р.). Відповідно до Акту про реєстрацію лобістської діяльності» 1946 р. лобіст – це особа, яка особисто або через своїх агентів або найнятих осіб, прямо чи опосередковано займається збором подарунків, пожертвувань або інших надходжень, котрі потім використовуються, перш за все, для прямого або непрямого впливу на законодавчий процес в Конгресі США. Цей Закон зобов'язав лобістів реєструватися в Конгресі і звітувати про свою діяльність, зокрема, про будь-які пожертвування члену Конгресу на суму понад 500 доларів. Наразі основним нормативно-правовим актом у сфері лобіювання є Акт про розкриття лобістської діяльності (1995 р.), який встановлює порядок реєстрації, звітування та оподаткування суб'єктів лобіювання. Так, ч. 10 ст. 3 цього Акту визначає лобіста як будь-яку фізичну особу, що найнята клієнтом за фінансову або іншу винагороду для надання послуг зазначених в більш, ніж одному контракті. При цьому така особа має витратити не менше 20% свого часу протягом шести місяців на лобістську діяльність. Згідно із ч. 1 ст. 4 такі особи не пізніше, ніж 45 днів після укладення свого першого договору мають зареєструватися в Секретаріаті Сенату та в Палаті Представників. Більше того, всі зареєстровані лобісти мають бути звітувати кожних 6 місяців про свою діяльність. Наприкінці січня 2019 року було випущено федеральний звіт США про лобіювання, згідно з яким в 2018 р. 5 найбільших в країні технологічних компаній витратили на лобіювання урядовців